

Weg met het toetsingsverbod aan de grondwet!

Wij nemen als gewone burgers aan dat alle wetten in overeenstemming zijn met de grondwet. De grondwet is toch de basis van onze rechtstaat, door iedereen gerespecteerd? Ook door het parlement en de regering bij het aannemen en wijzigen van wetten?!

De Nederlandse wetgever - bestaande uit parlement en regering - beoordeelt zelf of een wet aan de grondwet voldoet en laat zich daarbij niet op de vingers kijken door de rechterlijke macht, die achteraf zou kunnen bepalen of de wet wel in overeenstemming is met de grondwet. De politiek ontloopt zodoende de grondwettelijke controle op de wetten die zij uitvaardigt. Een voorbeeld van de “slager die zijn eigen vlees keurt”.

Grondrechten

De Grondwet is de belangrijkste wet van Nederland. Zij bevat grondrechten zoals de vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, het briefgeheim, recht van vereniging en recht op privacy.

Toetsingsverbod

Alle andere wetten dienen de bepalingen van de Grondwet in acht te nemen. Maar er is iets raars aan de hand met onze Grondwet: daarin staat dat een Nederlandse rechter geen wetten aan de Grondwet mag toetsen. Artikel 120 van de Grondwet luidt: ‘De rechter treedt niet in de beoordeling van de grondwettigheid van wetten en verdragen’. Het gevolg is dat, om hun recht te halen, mensen in Nederland eerst moeten uitprocederen via rechtbank, gerechtshof en Hoge Raad, om vervolgens hun zaak voor te kunnen leggen aan het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. Daar wordt de zaak dan beoordeeld door buitenlandse rechters, terwijl dat veel sneller en goedkoper in Nederland zelf kan gebeuren. Een voorbeeld hiervan is de nieuwe paspoortwet waar Nederland als enig EU land de vingerafdrukken, bestemd voor het paspoort, ook opslaat in een database. Dit is in strijd met artikel 10 van de grondwet. Een kort geding daartegen voor het Europese Hof in Straatsburg is afgewezen omdat het geen spoedeisende zaak was en dus moet de zaak de lange weg ‘ten gronde’ volgen.

Verdragen

Dat de Nederlandse rechter nationale wetten niet kan toetsen aan de grondwet is vreemd, want hij kan deze wetten wél toetsen aan internationale verdragen, zoals het zeer belangrijke Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) dat voor een groot gedeelte dezelfde grondrechten biedt als onze eigen Grondwet.

Scheiding der machten

Voorstanders van het toetsingsverbod vinden dat grondwettelijke toetsing inbreuk maakt op de strikte scheiding der machten (wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht). De rechter zou zich dan boven de politiek stellen. Ook wordt gevreesd dat, als het toetsen wel mogelijk wordt, bij de benoeming van rechters gelet zal worden op hun politieke kleur. De tegenstanders vinden dit toetsingsverbod juist ingaan tegen het principe van de scheiding der machten. Wetgeving zonder mogelijke controle achteraf, geeft de wetgever teveel ruimte om wetten goed te keuren die niet met de grondwet overeenstemmen. Daarbij komt nog dat met de regeringsakkoorden de rol van het parlement geminimaliseerd wordt. Regeren en wetgeven komen daarmee feitelijk in één hand te liggen met alle mogelijke gevolgen van dien. De scheiding der machten zorgt er nu juist voor dat er over en weer tussen de wetgevende, de

uitvoerende en de rechterlijke macht controle kan en moet worden uitgeoefend. Dat die 'machten' dat vaak lastig vinden en niet dulden is menselijk. Maar voor onze democratische rechtsstaat is het een onverbidelijke voorwaarde.

Wetsvoorstel

Femke Halsema van GroenLinks heeft in 2002 een wetsvoorstel ingediend dat burgers de mogelijkheid moet geven om een wet te laten toetsen aan de Grondwet. Het valt nooit te voorzien of een wet in elk individueel geval goed uitpakt. Daarom moet een burger, die zich benadeeld voelt door een wet, de Nederlandse rechter kunnen laten beoordelen of de wet in zijn geval inderdaad de Grondwet schendt.

Gespreide toetsing

In het voorstel kan elke Nederlandse rechter wetten aan de Grondwet toetsen. In veel andere landen (bijvoorbeeld Duitsland, België en Frankrijk) bestaat een speciale instantie - een grondwettelijk hof - dat als enige rechter wetten mag toetsen.

Vrijheidsrechten

Ook kunnen wetten alleen aan zogeheten 'klassieke' grondrechten worden getoetst. Klassieke grondrechten zijn de rechten die de burger beschermen tegen een te bemoeizuchtige en regelende overheid, zoals vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging, briefgeheim en verbod van discriminatie. De sociale grondrechten, zoals het recht op onderwijs, werkgelegenheid en een schone leefomgeving, zullen onder het huidige toetsingsverbod blijven vallen.

Grondwetswijziging

Om het toetsingsverbod af te schaffen is een grondwetswijziging nodig. Daarvoor moeten vóór en ná de ontbinding van het parlement - bij algemene verkiezingen - Tweede en Eerste Kamer akkoord gaan met tweederde meerderheid. In 2004 is dit wetsvoorstel met ruime meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen, maar haalde het vorig jaar in de Eerste kamer maar net, met slechts één stem verschil. Dit werd vooral veroorzaakt door de Eerste kamer fractie van de VVD die tegen de wet stemde terwijl de Tweede Kamerfractie voor had gestemd.

Daarom zijn wij een actie begonnen om mensen bekend te maken met het belang van dit wetsvoorstel en ze de mogelijkheid te geven hun adhesie te betuigen. Deze adhesiebetuigingen zullen op het meest geschikte moment aan het parlement worden overhandigd.

Wilt u meer weten en dit initiatief ondersteunen?

[Ga naar www.wegmettoetsingsverbod.nl](http://www.wegmettoetsingsverbod.nl)

Grondwet:

Art. 120. [Geen rechterlijke toetsing aan Grondwet]

De rechter treedt niet in de beoordeling van de grondwettigheid van wetten en verdragen.

Art. 94. [Verdragsbepalingen en besluiten volkenrechtelijke organisaties gaan boven wet]

Binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing indien deze

toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepalingen van verdragen en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties.